

DORIVOR ECHINACEA PURPUREA O'SIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA UN DAN HALQ TABOBATIDA FOYALANISH

Abdurahimova Muhabbatxon Alijonovna

FarDU Zootexniya va agronomiya kafedrası o'qituvchisi

Nazirjonov Umidjon Alisherjon o'g'li

FarDU talabasi

Muhammadjonov Ro'ziboy Rahmonjon o'gli

FarDU talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7158704>

Annotatsiya. Dorivor o'simliklardan foydalanish uzoq vaqtlarga borib taqaladi va shuning uchun u zamonaviy tibbiyotning kelib chiqishi hisoblanadi. Dorivor echinacea purpurea o'simligining shifobaxshlik xususiyatlarini o'rganish orqali o'simlikdan, tibbiyotda va xalq tabobatida foydalanish yo'llari, bundan tashqari o'lkamizda echinacea purpurea plantatsiyalarini yaratish haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: dorivor, Echinacea purpurea (L.) Moench, ekstrakt, terapevtik modda, fitoterapiya, biologik faol birikmalar, immunomodulyator, kannabinomimetika, mikroblarga qarshi.

ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОГО РАСТЕНИЯ ESHINACEA PURPUREA И ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЕ

Аннотация. Применение лекарственных растений восходит к давним временам, и поэтому его считают истоком современной медицины. Изучение целебных свойств лекарственного растения эхинацеи пурпурной, способов его применения в медицине и народной медицине, кроме эхинацеи в наши плантации пурпурной страны покрыты.

Ключевые слова: лекарственные, эхинацея пурпурная (L.) Moench, экстракт, лечебное вещество, фитотерапия, биологически активные соединения, иммуномодулятор, каннабиномиметики, противомикробный.

USEFUL PROPERTIES OF THE MEDICINAL PLANT ESHINACEA PURPUREA AND ITS USAGE IN FOLK MEDICINE

Abstract. The use of medicinal plants dates back to ancient times, and therefore it is considered the origin of modern medicine. The study of the medicinal properties of the medicinal plant Echinacea purpurea, its uses in medicine and folk medicine, in addition to echinacea in our plantations of the purple country are covered.

Keywords: medicinal, Echinacea purpurea (L.) Moench, extract, medicinal substance, phytotherapy, biologically active compounds, immunomodulator, cannabinomimetics, antimicrobial.

KIRISH

Yer yuzida Dorivor o'simliklarning 10—12 ming turi borligi aniqlangan. 1000 dan ortiq o'simlik turining kimyoviy, farmakologik va dorivorlik xossalari tekshirilgan. O'zbekistonda dorivor o'simliklarning 700 dan ortiq turi mavjud. Shulardan tabiiy sharoitda o'sadigan va madaniylashtirilgani 120 ga yaqin o'simlik turlaridan ilmiy va xalq tabobatida foydalaniladi. Hozirgi davrda tibbiyotda qo'llaniladigan doridarmonlarning qariyib 40—47% o'simlik xom ashyolaridan olinadi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Tabiat har doim terapevtik moddalarning ajoyib manbai bo'lib, bizni qimmatli fitokimyoviy moddalarni ishlab chiqaradigan turli dorivor o'simliklar bilan ta'minlaydi. Dorivor o'simliklardan foydalanish uzoq vaqtlarga borib taqaladi va shuning uchun u zamonaviy tibbiyotning kelib chiqishi hisoblanadi. Bundan tashqari, o'simliklardan olingan kimyoviy moddalar farmatsevtika uchun qimmatli molekulalar manbai bo'lib qoladi va shunday bo'lib qoladi. Ilgari o'tlardan foydalanishda xalq kuzatishlari va tajribasi asosiy tamoyil bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda ularning ta'sir etuvchi moddalari, ta'sir etuvchi mexanizmlari va dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillari asosida qo'llanilishi aniqlangan. Dori vositalari bozorining qariyb 30 foizini o'simlik preparatlari tashkil etadi, qolgan 11 foizi esa muhim bo'lmagan dori vositalaridan iborat.

TADQIQOT NATIJALARI

Respublikamizda qizil exinatseya-manzarali introdutsent o'simlik sifatida keng tarqalgan. Ammo, bu o'simlik dorivorlik xususiyatlarga ko'ra alohida ajralib turadi. Chunki, mazkur o'simlik chet el mamlakatlari Davlat farmakopeyasiga kiritilgan va shu asnodda turli xil preparatlar tayyorlanadi. Keyingi yillarda O'zbekistonda qizil exinatseya mazarali o'simlik sifatida keng ommalashgan. Ammo, tahlillar mazkur o'simlikni dorivor o'simlikshunoslik sohasida yangi istiqbolli tur sifatida o'rganish va ishlab chiqarishga tadbiiq etishni taqoza etmoqda. Exinatseyani asl vatani Shimoliy Amerika bo'lib, dastlab Yevropa davlatlari, so'ngra esa O'rta Osiyoga turli yo'llar bilan tarqalgan. Sobiq SSSR Florasida (t.25.1959) keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra exinatseya turkumi 5 turdan iborat bo'lib, 2 turi Meksikada va 3 turi Shimoliy Amerikada tabiiy holda o'sadi.

MUHOKAMA

Echinacea purpurea (L.) Moenchning biofaol birikmalari, kimyoviy tarkibi, farmakologik va biologik xususiyatlariga oid adabiyotlardan olingan ma'lumotlarni sintez qilish, kelajakdagi tadqiqotlar uchun imkoniyatlar va istiqbollarni ta'kidlash, xavfsiz va farmakologik jihatdan olishdir. Samarali mahsulotlar *Echinacea* jinsi turlari dorivor o'simliklar orasida muhim o'rin egallaydi, Shimoliy Amerika vatani bo'lib, *Asteraceae* oilasiga kiradi. *Echinacea* to'qqiz xil turga bo'linadi, lekin faqat uchta keng terapevtik maqsadlarda dorivor o'tlar sifatida ishlatiladi: *Echinacea purpurea* (L.) Moench, *Echinacea pallida* (Nutt.) Nutt. va *Echinacea angustifolia* DC.

Asteraceae oilasining ko'p sonli turlari boshqa o'simliklar oilalariga nisbatan terapevtik maqsadlarda ishlatilgan, chunki terapevtik xususiyatlarga ega kimyoviy moddalar mavjud, shuningdek, *Asteraceae* oilasi o'simliklardan biri hisoblanadi. eng mashhur va dorivor turi, *Echinacea purpurea* (L.) Moench (EP) ko'p yillik o'tsimon gulli o'simlik bo'lib, odatda binafsha konusli gul sifatida tanilgan va u *Asteraceae* oilasiga tegishli. *Echinacea* jinsi dastlab Shimoliy Amerikadan, Amerika Qo'shma Shtatlarida joylashgan bo'lib, uning turlari bo'ylab keng tarqalgan. *Ekinezyaning* to'qqiz xil turi mavjud, ammo ulardan faqat uchta keng terapevtik maqsadlarda dorivor o'simliklar sifatida ishlatiladi: *Echinacea purpurea* (L.) Moench, *Echinacea pallida* (Nutt.) Nutt. va *Echinacea angustifolia* DC. Farmakologik faollikka ega bioaktiv birikmalarning bir qancha muhim guruhlari *Echinacea* turlaridan ajratilgan. Ushbu birikmalar haqida ko'plab foydali ta'sirlar isbotlangan. Immunomodulyator ta'siri dastlab namoyon bo'ldi, ammo vaqt o'tishi bilan boshqa ta'sirlar ham ta'kidlandi.

Echinacea purpurea Shimoliy Amerika florasining noyob o'simlikidir. *Echinacea* jinsi o'simliklari (talaffuzek-i-NAY-see-a) yoki Binafsha konus gullari bor ko'p asrlar davomida dorivor o'simliklar sifatida tanilgan. Ism yunoncha ildiz so'zidan olingan echinos, dengiz kirpi

yoki tipratikan degan ma'noni anglatadi, qaysi urug'dagi o'tkir, tikanli proektsiyalarga ishora qiladi konusning boshi. Echinacea - Aster a'zosi Oila (Asteraceae) va to'qqiz turi Bu jins Shimoliyning turli mintaqalarida uchraydi . O'tning mashhurligining sabablaridan biri bu immunitetning zaiflashishi natijasida kelib chiqadigan ko'plab kasalliklarni davolash uchun foydalanish imkoniyatidir. Tadqiqotning maqsadi Ukraina janubidagi sug'oriladigan sharoitlarda echinacea etishtirishning texnologik ta'minotini yaxshilash edi. Uch faktorli dala tajribasi sxemasi quyida sanab o'tilgan texnologik chora-tadbirlar variantlari bilan taqdim etilgan: 20-22 sm chuqurlikda asosiy ishlov berishning qolipli va qolipsiz usullari; ishlov berilmagan nazorat bilan solishtirganda o'simliklarning o'sish regulyatori Ahrostimulin bilan urug'larni qayta ishlash; uch ekish davri, shu jumladan mart oyining 3-o'n kunligi, shuningdek, aprel oyining 1- va 2-o'n kunligi. Tuproqqa ishlov berishning asosiy usullari va ekish moduli elementlarining turli kombinatsiyalari orasida 20-22 sm chuqurlikda shudgorlash, urug'larni Ahrostimulin bilan ishlov berish variantida echinacea ildizpoyalari va ildizlarining hosildorligi maksimal (2,58 t/ga) bo'lgan. mart oyining 3-o'n kunligida ekish. Qizil exinatseya (Echinacea purpurea)

O'rganilayotgan omillarning bunday gradatsiyalarining kombinatsiyasi Ekinezya ildizlarida ekstraktiv moddalarning eng yuqori miqdorini 30,2% darajasida va ularning shartli ravishda 779 kg / ga hosil bo'lishini ta'minladi. Ushbu variantda ildizlarning pishishi eng erta vaqtda kuzatilgan, bu ham echinatsiyani yig'ish uchun, ham keyingi ekinlarni etishtirish uchun tuproqni tayyorlash uchun texnologik kontekstda muhimdir. Echinacea etishtirish texnologiyasida o'rganilayotgan omillarning har biri uchun eng yaxshi variantlarni joriy etish ularning ijobiy ta'sirini uyg'unligini va ekstraktiv moddalar yuqori bo'lgan ildizpoya va ildizlarning shakllanishi uchun qulay agronomik fonni yaratishni ta'minlaydi.

XULOSA

Qizil exinatseya nafaqat xalq tabobatida balki, ofitsinal-ilmiy tabobatda ishlatiladi, uning yer ostki va yer ustki qismlaridan tayyorlangan dori vositalari ko'pgina yevropa davlatlarida chunonchi Rossiya Federatsiyasi, Belorussiya va Ukraina respublikalarining davlat farmokapeyalariga kiritilgan bo'lib, biologik faol moddalarga boy dorivor o'simlik xisoblanadi.

REFERENCES

1. Милаханова С.А, Ю.А.Дударь «Выращивание и использование целебных растений» Нальчик 1990.
2. Курмуков А.Г, Белолипов И.В. Дикорастущие лекарственные растения Узбекистана. Монография. Ташкент. 2012. - С.
3. Alimova R.A., Sagdiev M.T. O'simliklar fiziologiyasi va biokimyosi. Qo'llanma. Toshkent. 2013.
4. O'.Ahmedov, A.Ergashev, A.Abzalov, M.Yulchiyeva, D.Mustafakulov. Dorivor o'simliklar yetishtirish texnologiyasi va ekologiya «tafakkur-bo'stoni» nashriyoti Toshkent – 2018
5. Б.Ё.Тўхтаев, Э.Т.Аҳмедов Доривор ўсимликларни ўстириш ва етиштириш. Нашриёт уйи “тасвир” – 2021
6. Ножиматов Қ., Оллоiyorov М. ,O'zbekistonning shifobaxsh o'simliklari va ularni muhofaza qilish, Т., 1988;
7. Холиқов Қ., O'zbekiston janubidagi dorivor o'simliklar, Т., 1992;
8. Teshaboyev, N., Abduraximova, M., Eshpulatov, A., & Mahkamova, D. (2021, July). Ecological culture is a demand of today. In Конференции.
9. Абдурахимова М. А. Dorivor o'simliklarning o'sishi va rivojlanishi va dorivor xususiyatlaridan foydalanish //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. D3. – С. 35-42
10. Эшпулатов Ш.Я., Тешабоев Н.И., Мамадалиев М.З.У. Евразийский Союз Ученых, 2021 Интродукция, свойства и выращивание лекарственного растение стевия в условиях ферганского долины
11. Тешабоев, Н., Муқимов, З., & Абдурахимова, М. (2021, August). THE EFFECT OF YIELD BETWEEN COTTON ROWS: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1351>. In RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES (No. 18.06). RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES stone gravely black gray soils
12. M Abdurahimova, Z Rajavaliyeva, M Alijonova ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11 (9), 614-617 DEEP PROCESSING ON COTTON SPIRITUAL AND MORAL CRITERIA AS A SYMBOL OF PERFECTION
13. DA Abdurahimova, MA Abdurahimova Экономика и социум, 27-31 Agrotechnics of grape growing on THE EFFECT OF DEEP PROCESSING ON COTTON YIELD BETWEEN COTTON ROWS: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1351>
14. Н Тешабоев, З Муқимов, М Абдурахимова, Хайдаров М. М., Турдалиев А. Т. Саминов ААУ Энергетические особенности аминокислот в светлых сероземах //Тенденции развития науки и образования. – 2021. – №. 80-3. – С. 45-47
15. Turdaliev A. T. et al. Influence of irrigation with salty water on the composition of absorbed bases of hydromorphic structure of soil //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1068. – №. 1. – С. 012047.
16. Saminov A., Ismoiljonova D., Rahmataliyeva M. DORIVOR SUT QUSHQO'NMAS OSIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA UN DAN OQILONA FOYALANISH //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. D4. – С. 155-159.
17. Anvarjonovich D. Q., O'g'li S. A. A., O'g'li X. The importance of fungicides and stimulants in preparing seed grains //Asian journal of multidimensional research. – 2021. – Т. 10. – №. 4. – С. 415-419.

18. O'G'Li S. A. A., Qizi A. A. D. O. K., Qizi N. B. H. DOLLAR DARAXTINING YETISHTIRISH TEXNOLOGIYASI //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. D3. – C. 297-300.
19. Mukhtarovna N. R., Alimardonugli S. A., Botiraliyevich U. N. Features of treatment of winter wheat seeds by different processors //International Engineering Journal For Research & Development. – 2021. – T. 6. – C. 3-3.
20. Saminov A., Sodiqova M., Rahmataliyeva M. DORIVOR TOPINAMBUR O 'SIMLIGINI YETISHTIRISH VA UNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. D6. – C. 116-119.